

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Walsen met stijl
Johann Strauss e.a.

Het nieuwjaarsconcert van de Wiener Philharmoniker is waarschijnlijk het beroemdste concert ter wereld. Sinds 1939 vormt het immers het hoogtepunt van het culturele leven in Oostenrijk. En al jaren wordt het iedere keer weer door zo'n 1 miljard mensen op televisie bekeken. Wat is dat toch met die Weense muziek? Nog zo iets: in het centrum van de Oostenrijkse hoofdstad kun je ook het 'Haus der Musik' bezoeken. Dat blijkt geen stoffig museum te zijn maar een moderne, interactieve bedoening waar de fascinerende wereld van de muziek zowel reëel als virtueel kan worden beleefd. Een van de leuke attracties van dat huis is dat je er je eigen wals kunt componeren, via een muzikaal dobbelspel. Het is helemaal geen nieuwe uitvinding want ook Wolfgang Amadeus Mozart en Joseph Haydn experimenteerden in hun tijd al met muzikale dobbelspelen.

CD KLASSIEK

Variaties op een walsje
Ludwig van Beethoven

Antonio Diabelli (1781-1858) was een Oostenrijkse componist die door Michael Haydn werd ontdekt toen hij zanger was aan de kathedraal van Salzburg. Hij trok naar Wenen waar hij niet meteen een muzikaal baantje vond en proeflezer werd bij een muziekkuitgeverij. Hij had een prima neus voor het betere werk, want componisten als Beethoven, Czerny en Schubert lieten hun werken bij Diabelli & Co drukken. Zijn banden met vele componisten bracht Diabelli ertoe hen te vragen om een variatie te verzinnen op een door hem rond 1820 bedacht walsje. Onder de vijftig toondichters/klanten bevonden zich de jonge Liszt, maar ook Schubert, Czerny, Moscheles,

Acht keer dobbelen en er ontstaat uit acht toevallige melodieën uit de 1,6 miljoen mogelijkheden een door jou gecomponeerde Weense wals. Wenen blijft nu eenmaal Wenen. En dus zullen we ons maar moeten neerleggen bij de glamour en glitter die bij de Weense wals schijnen horen zoals ridders op witte paarden en sprookjesprinsessen.

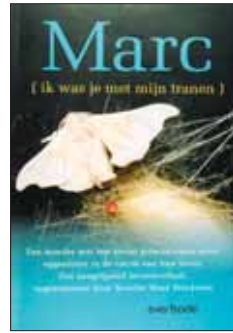
Vergeeten we niet dat deze 'koninklijke' dans uiteindelijk toch ook maar van boerenafkomst is. De wals is alles bijeen een dans in driekwartmaat zoals zovele andere volkse muziekjes. Johann Strauss I en zijn rivaal Kapellmeester Joseph Lanner zorgden er in de eerste helft van de negentiende eeuw voor dat die eindelijk slijk werd. Maar eerder al hadden Beethoven, Schubert en Hummel in concertzaal walsritmes uitgestrooid. En dan zeggen we nog niets over Chopins bijdrage... Eens voorbij 1850 werd de Weense wals een echt exportproduct. En sindsdien zorgen vele operettesoldaatjes er samen met André Rieu voor dat de overjaarse galanterie in de balzaal overeind blijft. Deze mooie selectie van de beste 'grote' walsen is een aardige verrassing. Uiteraard vinden we hier de absolute kaskraker. *An der schönen blauen Donau* is een Weense wals van Johann Strauss jr. uit 1866. Het is haast de Oostenrijkse nationale hymne geworden. (JC)

The Great Waltzes, The Essential Collection, 2 cd's, Naxos (distributie codex), 8.578041-42, 13,90 euro.

Hoffmann en zelfs aartshertog Rudolf. Tot zijn grote vreugde ging ook Beethoven op de uitdaging in. Hij schreef drieëndertig variaties, die nog steeds bekend staan als de Diabelli-Variationen. De oplossingen zijn immer nieuw en verrassend. Geen noot is overbodig, geen noot ontbreekt, alles is zoals het zijn moet. Er is ontzaglijke virtuositeit nodig, maar tegelijk is er volop ruimte gelaten aan de inspiratie en expressie. Beethovens genie kan men hier in die vele bewerkingen van het bescheiden basismateriaal perfect aanschouwen. Merkwaardig is dat Franz Hummel, een eigentijdse componist, zich een paar jaar geleden ook heeft gewaagd aan zijn eigen variaties. Hij wou onderstrepen dat Beethoven niet het definitieve einde is, maar juist een begin. Uit de vergelijking blijkt dat deze Hummel inderdaad geen slaafse navolger is van Beethoven maar vrank en vrij zijn eigen weg is gegaan. (JC)

Franz Hummel, Ludwig van Beethoven, *33 Veränderungen über einen Walzer von Anton Diabelli*, door Carmen Piazzini, piano, 2 cd's, NEOS/Bayerischer Rundfunk (distributie Codaex), Neos 20807/08, 30,95 euro.

BOEK NOVELLE

Een jongen
en zijn moeder
René Stockman

Broeder René Stockman, generale overste van de broeders van Liefde, heeft een hele reeks boeken op zijn naam staan: over Petrus Jozef Triest, over de Kerk en over de psychiatrie. Zijn recentste worp past echter niet helemaal in het rijtje. Marc is fic-

tie, al bevat de novelle wel autobiografische elementen, en ontstond nadat Stockman persoonlijk geraakt werd door een ontmoeting.

Marc is een jongen die na een hersenvliesontsteking als baby zwaar mentaal gehandicapt raakt. Hij beweegt normaal, maar praat niet en reageert niet op de mensen rondom hem. Dertien hoofdstukken beschrijven dertien momenten uit zijn leven, vanuit het standpunt van zijn moeder.

„Marc heeft bestaan, maar er zijn veel mensen die leven en sterven zoals hij”, schrijft Stockman. „Meestal wordt over hen niet geschreven, alsof ze niet bestaan, alsof de wereld er zonder hen beter toe zou zijn. De ontmoeting met Marc bracht me tot een ander inzicht. Daarom wilde ik over hem schrijven.”

Voor de moeder van Marc is de jongen het middelpunt van haar leven, zelfs nadat ze hem aan een instelling toevertrouwt. Voor de

vader, zo blijkt als Marc op zestienjarige leeftijd overlijdt, is zijn zoon eigenlijk al lang gestorven, sinds het moment dat zijn hersenen beschadigd raakten. En een verpleegster in het ziekenhuis begrijpt niet „hoe je voor zo iemand kan zorgen”. Maar het is de moeder die spreekt en Stockman weet de lezer te ontroeren met haar gevoelens en gedachten.

Tussen de regels is dit ook een verhaal over de manier waarop en de overtuiging waarmee religieuzen zich inzetten in de gehandicaptenzorg. Stockman hamert misschien iets te nadrukkelijk op de bewondering en het vertrouwen die de moeder voor zusters en broeders heeft. Maar dit verhaal is waardevol, omdat het nog maar zelden op een dergelijke manier is verteld. (JVH)

René Stockman, *Marc (ik was je moet mijn tranen)*, Altiora, Averbode, 2010, 79 blz., 13,95 euro, ISBN 978 90 317 3105 3.

BOEK SPIRITUALITEIT

Liefde en seksualiteit
Anselm Grün

In *De weg van de liefde* put monnik en schrijver Anselm Grün uit zijn ervaring als gesprekspartner van echtparen. Veel mensen ervaren een gebrek aan liefde. Ze willen door hun partner met liefde gevoed worden. Maar de liefde zelf heeft ook voeding en onderhoud nodig.

Voor Anselm Grün is het vooral de spiritualiteit die de liefde voedt. Spiritualiteit – Grün noemt het een oefenweg – brengt ons bij de bron van de liefde die in ons is.

De Duitse monnik haalt net als in zijn andere werken inspiratie uit zowel de Bijbel, de psychologie als het monnikenleven. Je merkt wel dat het boek bestaat uit verschillende voordrachten die vaak dezelfde thema's herhalen.

Een opvallend hoofdstukje gaat over seksualiteit, waarin Grün vanuit de Bijbel een spirituele visie op het thema tracht te formuleren. Niet toevallig besteedt hij ook aandacht aan het celibaat als levenskeuze: „De gehuwden stellen de ongehuwden de vraag hoe zij met hun seksualiteit omgaan. En de ongehuwden zijn voor de gehuwden een prikkel om zich niet op hun seksualiteit te fixeren, maar de liefde tegen een ruimere horizon te zien.” (EDS)

Anselm Grün, *De weg van de liefde. Over spiritualiteit en relaties*, Altiora, Averbode, 2010, 190 blz., 17,95 euro, ISBN 978 90 7995 605 0.

BOEK GESCHIEDENIS

Mensen in oorlogstijd
Bruno De Wever e.a.

Oorlog traumatiseert. Het haalt je wereld grondig overhoop. Hoe overleef je? Sluit je je aan bij het verzet of werk je mee met de bezetter? Help je mensen onderduiken, ondanks de risico's? Of leef je zo onopvallend mogelijk verder en pas jij je aan, wat de bezetter ook oplegt? Welke keuze je ook maakt, ze bepaalt je verdere leven en straalt ook af op je familie, net zoals ze door je familiale context kan zijn beïnvloed.

Gekleurd verleden, familie in oorlog bundelt de verhalen van de gelijknamige tentoonstelling in Gent. Tien mensen vertellen hoe ze hun eigen weg gingen tijdens de Tweede Wereldoorlog en waarom ze die keuze maakten. Zowel de verzetsvrouw als de Oostfrontstrijder

krijgen het woord; de arts die elke patiënt zonder onderscheid moet verzorgen net zo goed als het meisje dat haar kamer moet afstaan om er Duitsers in te logeren. Bruno De Wever van het Instituut voor Publieksgeschiedenis van de Gentse Universiteit en Rudi Van Doorslaer van het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA) bedachten het concept, waarbij het persoonlijke, gekleurde verhaal van de tijdgenoot wordt gevolgd door een bijdrage van een onderzoeker, die het aangehaalde thema historisch kadert. Zo gaat Bruno De Wever nader in op vormen van en de motieven voor collaboratie. Nico Wouters situeert de oorlogsburgemeesters tussen mythe en realiteit. In beide bijdragen wordt de beeldvorming hierover genuanceerd vanuit het wetenschappelijk onderzoek. Marie-Pierre d'Udekem d'Acoz toont aan hoe en waarom de adel vaak de kant van het verzet koos. Sommigen hadden in die oorlogsperiode geen keuze, ondergingen hun lot. Marc Verschooris belicht de anti-joodse politiek van de bezetter, nadat Max Bloch zijn familiegeschiedenis heeft verteld: hoe de Duitsers hun patisserie in Gent aansloegen en later verkochten. Vanuit de verhalen uit de eigen familie genoot het hoofdstuk over verplichte tewerkstelling en

werkweigering onze bijzondere aandacht. Het verhaal is herkenbaar: hoe traumatiserend de bombardementen op Duitsland op het einde van de oorlog waren, voor wie daar als opgeëiste arbeider verbleef en hoe velen na een verlofperiode niet terugkeerden maar onderdoken op het Vlaamse platteland.

Voor de oudere generatie roepen de verhalen misschien te veel negatieve herinneringen op aan de oorlog, die ze als kind zelf meemaakten. Voor hen kunnen de commentaarteksten verhelderend werken.

Jongeren kennen die periode uit de geschiedenislessen. Hen kunnen de concrete verhalen aanspreken, zodat ze een idee krijgen van wat alarm, rantsoenering, verduistering en zo meer betekenden in het dagelijks leven van hun toenmalige leeftijdgenoten. (NL)

Bruno De Wever, Martine Van Asch, Rudi Van Doorslaer, *Gekleurd Verleden. Familie in oorlog*, Lannoo, Tielt 2010, 164 blz., 29,95 euro, ISBN 978 90 209 9339 4.